

บทสัมภาษณ์

ดร.วิชัย ตันศิริ

อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ในคราวประชุมคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมบุคคลประชาธิปไตย
ครั้งที่ ๔/๒๕๕๕ วันจันทร์ที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

หลักการสร้างความเป็นประชาธิปไตย

“ในความเป็นประชาธิปไตย ในบางเหตุการณ์ นักการเมือง
ก็ดี หรือว่าบุคคลที่เป็นสาธารณะ อาจจะแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพ
ที่เรียกว่าเป็นมหาบุรุษได้เหมือนกัน แต่น้อยคนที่จะมีความเป็น
มหาบุรุษได้ตลอดชีวิตของเขา บางช่วงก็มีจุดอ่อนได้เหมือนกัน”

เรื่องของการสร้างความเป็นประชาธิปไตย การเป็นพลเมืองหรือ
วัฒนธรรมพลเมือง การตั้งหลักเกณฑ์ที่จะให้เป็นที่ยอมรับทำได้ยาก เมื่อวาง
หลักเกณฑ์หรือวินัยและให้รางวัลไปแล้ว หากมีคนโต้แย้งหรือไม่เห็นด้วย
ก็จะทำให้เกิดการเสียความศักดิ์สิทธิ์หรือไม่น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะบุคคล
ตัวอย่างเป็นเรื่องยากจริงๆ ในฐานะที่เคยรับราชการมานาน มีการให้รางวัล
เหรียญทองคำแก่ข้าราชการ บุคคลนี้เห็นด้วย แต่อีกคนหนึ่งไม่เห็นด้วย
เพราะข้าราชการจะรู้จักกันดี ก็จะมีการโต้แย้งว่ามีข้อบกพร่องอย่างไร

จึงเป็นการยากที่จะคัดเลือกบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยปราศจากการโต้แย้งหรือการคัดค้าน ดังนั้นต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันเสียก่อน ในความเป็นประชาธิปไตยในบางเหตุการณ์ นักการเมืองก็ดีหรือว่าบุคคลที่เป็นสาธารณะอาจจะแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพที่เรียกว่าเป็นมหาบุรุษได้เหมือนกัน แต่น้อยคนที่จะมีความเป็นมหาบุรุษได้ตลอดชีวิตของเขา บางช่วงก็มีจุดอ่อนได้เหมือนกัน มนุษย์มีจุดอ่อนได้ แต่ว่าหลายๆ ช่วงหลายๆ จังหวะก็อาจจะแสดงออกซึ่งความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวสมควรที่จะได้รับการยกย่อง แต่ถ้ามองทั้งชีวิตบางครั้งก็มีจุดอ่อนบางจุด ไปคุยเขียนพบความไม่บริสุทธิ์ได้เหมือนกัน เพราะมนุษย์เราไม่ได้เป็นเทวรูปที่ไม่เปลี่ยนแปลง ที่กล่าวมานี้ถือเป็นความลำบากของการคัดเลือกบุคคล

ในสมัยหนึ่งก็เคยได้รับการคัดเลือกให้เป็นครอบครัวตัวอย่างประชาธิปไตย ยอมรับว่าไม่ค่อยสบายใจนักที่ได้รับเลือกให้เป็นครอบครัวประชาธิปไตย

รัฐบุรุษ รัฐสตรี

“รัชกาลที่ ๕ พระองค์ท่านเลิกทาส นั่นก็เป็นเหตุการณ์อันหนึ่งของความเป็นมหาบุรุษของพระองค์ท่าน รัชกาลที่ ๕ สามารถเลิกทาสได้โดยไม่ทำให้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นมา อันนี้คือบุคลิกภาพที่สำคัญของรัฐบุรุษ”

รางวัลรัฐบุรุษ รัฐสตรีเป็นชื่อใหม่ เป็นเรื่องใหม่ ซึ่งรัฐบุรุษจะเป็นทั้งนักการเมืองด้วยหรือรวมทั้งหมด หรือจะมาจากนักการเมืองเป็นหลัก ดังนั้น

การจะกำหนดเกณฑ์ต่างๆ ต้องเข้าใจพื้นฐานของเกณฑ์ที่จะคิดเสียก่อน โดยจะขอลำถึงเรื่องธรรมาภิบาลของท่านพุทธทาสที่บอกว่า Politic เป็นคำที่มาจากภาษากรีกว่า Polis ซึ่งแปลว่าเมืองหรือสังคมเมือง ตรงข้ามกับ เอกัตบุคคลหรือปัจเจกบุคคล ซึ่งแต่ละคนมีชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่ว่า Polis คือการอยู่ร่วมกันในสังคม ความคิดของท่านพุทธทาสถูกต้องแล้ว อย่างเช่น อริสโตเติล ที่เขียนตำราการเมืองเล่มแรกเรื่อง Politic ได้กล่าวว่า เป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกันในสังคม การยกประเด็นนี้ขึ้นมากล่าวก่อน เพราะว่าประชาธิปไตยในปัจจุบันถูกแปลความว่าอยู่บนพื้นฐานของปัจเจกชนนิยมมากเกินไป เป็นประชาธิปไตยที่เรา นำมาจากตะวันตกแบบครึ่งๆ กลางๆ ซึ่งถูกต้องในลักษณะหนึ่งว่าอยู่บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน แต่ไปเน้นเรื่องสิทธิของบุคคล อย่างกรณีเรื่อง “อัมแดงเหมือน กับ นายริด” อัมแดงเหมือนซึ่งเป็นผู้หญิงถูกสังคมไทยกดขี่ข่มเหง เห็นผู้หญิงเป็นควาย แต่ผู้ชายเป็นคน อัมแดงเหมือนเป็นผู้หญิงยุคนั้นต้องต่อสู้เพื่อสิทธิของสตรี การต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีหรือแต่ละบุคคล มีการต่อสู้กันมายาวนาน เพราะเราก็เคยเป็นสังคมที่มีทาสเหมือนกัน รัชกาลที่ ๕ พระองค์ท่านเลิกทาส นั่นก็เป็นเหตุการณ์อันหนึ่งของความเป็นมาบุรุษของพระองค์ท่าน รัชกาลที่ ๕ สามารถเลิกทาสได้ โดยไม่ทำให้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นมา อันนี้คือบุคลิกภาพที่สำคัญของรัฐบาล ท่านเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมที่สำคัญ โดยไม่เกิดการนองเลือด เปลี่ยนแปลงด้วยความละมุนละม่อม โดยบอกว่าเด็กที่เกิดตั้งแต่วันนี้ต่อไปจะเป็นอิสระ นี่คือคุณลักษณะสำคัญของรัฐบาล แตกต่างไปจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องทาสได้ โดยรัฐบาล

วัฒนธรรมพลเมืองกับการสร้างประชาธิปไตย

“การเปลี่ยนบุคลิกนิสัยคนให้เป็นประชาธิปไตย ที่จะเป็นพื้นฐานหลักที่ต้องทำ ประชาธิปไตยต้องเริ่มที่สถาบันครอบครัว”

การจะปรับคนไทยให้เป็นประชาธิปไตย เปลี่ยนรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จำเป็นต้องสร้างบุคลิกภาพของคนไทยให้สอดคล้องกับความเป็นประชาธิปไตย เพราะว่าบุคลิกภาพของคนขึ้นอยู่กับครอบครัว เพื่อนฝูง และสิ่งแวดล้อมในสถานที่ทำงาน ดังนั้น การเปลี่ยนบุคลิกนิสัยคนให้เป็นประชาธิปไตยที่จะเป็นพื้นฐานหลักที่ต้องทำ ประชาธิปไตยต้องเริ่มที่สถาบันครอบครัว ซึ่งนโยบายการศึกษาของไทยยังไม่ค่อยแตะในเรื่องนี้ จากนั้นได้มีการกล่าวยกตัวอย่างเกี่ยวกับวัฒนธรรมสังคมและการอบรมเลี้ยงดูคนในครอบครัวของประเทศต่างๆ เช่น ประเทศญี่ปุ่น สร้างคนให้มีวินัย เข้มแข็งและเสียสละจนถึงขนาดสร้างชาติได้ ครอบครัวคนจีนที่ให้ความสำคัญกับลูกชายคนโต ความเป็นผู้ชาย และพ่อจะมีอำนาจสูงสุดในครอบครัว เรียกว่า System of paternalism (ระบบพ่อปกครองลูก) พ่อจะเป็นเผด็จการสามารถอบรมเลี้ยงดูลูกจนเก่งและประสบความสำเร็จในทางธุรกิจมากมาย ซึ่งเป็นข้อดีของการเชื่อฟังพ่อแม่ แต่ข้อเสียก็มีเหมือนกัน ตัวอย่างเรื่องก็แพ้ ที่พ่อบังคับลูกจนเกินไป ประเทศสิงคโปร์ ลีควงยู ผู้นำประเทศสามารถพัฒนาและนำพาประเทศให้เจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองนำประเทศอื่นๆ แม้ว่าจะได้รับอิสรภาพมาไม่นานก็ตาม ประเทศอังกฤษ คำว่าเป็นประชาธิปไตยคือ เวลารับประทานอาหารต้องทานพร้อมกัน เป็นการสร้างระเบียบวินัยและเปิดโอกาสให้คนในครอบครัวได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่ง

กันและกัน ครอบครัววิว หรือครอบครัวเยอรมัน จะใช้วิธีคล้ายๆ กันคือ เชิญคนข้างนอกมาเป็นแขกรับเชิญบนโต๊ะอาหารเพื่อให้ลูกๆ ได้รับการศึกษาจากคนข้างนอกในแบบไม่เป็นทางการ วิธีการเหล่านี้เป็นการอบรมเลี้ยงดูและสร้างความเป็นประชาธิปไตยได้เหมือนกัน

มิติของวัฒนธรรมพลเมืองนั้นกว้างขวาง ดังนั้น เรื่องของการปรับสถาบันครอบครัวในลักษณะที่ทำให้มีความเป็นประชาธิปไตย โดยการอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นอีกมิติหนึ่งของการสร้างชาติ

บุคลิกคนไทยเป็นอย่างไร

แต่เมื่อย้อนกลับมาดูวัฒนธรรมและสังคมไทยว่าเป็นอย่างไร เช่น แม่น่าจะสร้างปัญหามากกว่าพ่อ อย่างที่ ว.วินิจฉัยกุล ได้เขียนไว้ในนวนิยายเรื่องสองฝั่งคลอง ขณะเดียวกันในสังคมของชาวบ้าน พ่อก็มักสร้างปัญหาให้แก่ครอบครัว สังคมไทยต้องปรับเปลี่ยน และปฏิวัติครอบครัว ระบบการเลี้ยงดู การจะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่อยู่ที่ครอบครัว คนไทยยังขาดความมีวินัย คนไทยทำอะไรตามใจชอบ อย่างสำนวนที่ว่า “พูดได้ตามใจคือไทยแท้” เป็นแบบบุคลิกของไทยซึ่งฝังรากลึกมานาน จากนั้นได้กล่าวยกตัวอย่างเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยที่สื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีและสังคมไทยในยุคสมัยก่อน เช่น เรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งท่านคึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวว่าขุนช้างขุนแผนเป็นแบบฉบับของครอบครัวไทยในยุคนั้น และเรื่องพระอภัยมณี เป็นการสอนว่ารักษาดั้วรอดเป็นยอดดีและสอนในหลายๆ เรื่อง วรรณกรรมเหล่านี้มีอิทธิพลต่อชีวิตและแนวคิดของมนุษย์เป็นอย่างมาก ที่กล่าวมานี้เพื่อให้เห็นว่าบุคลิกนิสัยของคนไทยเป็นอย่างไร

นอกจากการสร้างบุคลิกของคนแล้ว หากเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องทำงานร่วมกัน จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการเสียสละเพื่อส่วนรวม การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาในท้องถิ่นต่าง ๆ เป้าหมายคือต้องการให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจปัญหาของชุมชน เข้าใจว่าปัญหาที่ขัดแย้งกันแก้ไขได้อย่างไร การสร้างความปรองดองมีวิธีการอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับฝ่ายรัฐบาล เรื่องความยุติธรรมในสังคมจะเกิดขึ้นได้อย่างไร และประการสุดท้ายคือเรื่องจริยธรรมของตนเอง เรื่องความมีวินัย และการทำงานเป็นทีม ดังนั้น บุคคลตัวอย่างทางด้านประชาธิปไตยควรจะต้องมีคุณสมบัติเหล่านี้

เกณฑ์และคุณสมบัติของรัฐบุรุษ

“เพราะฉะนั้นคนไทยเขาถึงชอบเขียนประวัติบุคคลหลังจากเสียชีวิตแล้ว เพราะว่าหลังจากนั้นแล้วก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง ถ้ายังมีชีวิตอยู่แน่นอนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลง”

เรื่องของรัฐบุรุษที่ตั้งเกณฑ์ขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นเกณฑ์เรื่องอายุ ที่จะกำหนดให้เป็นอายุ ๕๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร โดยยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่ ยกตัวอย่างกรณีเช่น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ทั้ง ๒ ท่าน ประสบความสำเร็จในชีวิตก่อนอายุ ๕๐ ปี ฉะนั้นบุคคลยุคสมัยใหม่ ๕๐ ปี ถือว่ามากแล้ว เพราะประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ หากเสียชีวิตไปแล้วก็ไม่มีอะไรที่จะโต้แย้งแล้ว เพราะฉะนั้นคนไทยเขาถึงชอบเขียนประวัติบุคคลหลังจากเสียชีวิตแล้ว เพราะว่าหลังจากนั้น

แล้วก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง ถ้ายังมีชีวิตอยู่แน่นอนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลง จึงเห็นว่าการกำหนดเกณฑ์รัฐบุรุษเป็นเรื่องยาก และรัฐสตรียิ่งยากกว่าเพราะว่าจะต้องดูตลอดทั้งชีวิต

เกณฑ์บุคคลที่กระทำความดีส่งเสริมประชาธิปไตยจนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมและประเทศชาติ ไม่มีความต่างพร้อย เป็นที่ยอมรับของประชาชน คำว่าต่างพร้อยหรือไม่ต่างพร้อยอยู่ที่การตีความ โดยมีความเห็นว่าเป็นมนุษย์ในบางช่วงเวลาก็มีจุดอ่อนได้ เพราะไม่มีใครที่จะขาวบริสุทธิ์ทั้งหมด แต่ในสายตาของส่วนรวม (public) อาจจะไม่มีความต่างพร้อย ดังนั้นประเด็นเรื่องความต่างพร้อยหรือไม่ต่างพร้อยอยู่ที่การตีความ โดยได้ยกตัวอย่างกรณี นายเอ็ดเวิร์ด ฮีธ อดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย เมื่อเสียชีวิตไปแล้ว ต่อมาหนังสือพิมพ์ได้เขียนกล่าวถึงในทางที่ไม่ดี โดยปัจจุบันรัฐบุรุษของไทยมี ๒ ท่าน คือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และท่านปรีดี พนมยงค์ โดยท่านปรีดี มีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ต่างประเทศจนตลอดชีวิตของท่าน และพลเอก เปรม ได้รับแต่งตั้งให้เป็นองคมนตรี จึงทำให้ทั้ง ๒ ท่านได้หลุดพ้นจากวัฏจักรทางการเมือง แต่ตราบไต่บุคคลยังอยู่ในรัฐสภา ยังเป็นนักการเมือง ย่อมยังไม่พ้นวงจรทางการเมือง

รวมถึงเกณฑ์การเป็นบุคคลซึ่งเคยดำรงตำแหน่งสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินคือ ผู้นำทางการเมือง เกณฑ์การปฏิบัติราชการอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ทั่วไป และประการสำคัญคือ มีความสามารถในการนำพาบ้านเมืองผ่านวิกฤติ สร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ระบบการเมือง มีความกล้าหาญเชิงจริยธรรมเหมือนอย่างกรณีพระเจ้าตากสินที่ทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนผ่านจากการเป็นทาสของพม่ากลับมาเป็นอิสระภาพ หรือกรณีพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ เป็นต้น หรือกรณีเรื่อง Profiles in Courage เป็นหนังสือที่ประธานาธิบดีเคนเนดีเขียนเล่าถึงสมาชิกรัฐสภาจำนวนหนึ่ง ยกย่องว่าเป็นคนที่กล้าหาญ

ทำให้ประเทศชาติพ้นวิกฤติไปได้ เป็นหนังสือที่เขียนกล่าวยกตัวอย่างที่ดี จึงอยากให้สังคมไทยคิดในเชิงแบบนี้ให้มากขึ้น เพราะมนุษย์ไม่ได้ดีตลอด แต่บางช่วงชีวิตก็มีคุณความดีเหมือนกัน ตรงนี้ควรยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างที่ดีและส่งเสริมให้คนอยากทำดี จึงอยากให้กรรมการฯ ได้เผยแพร่หรือส่งเสริมให้มีการเผยแพร่บุคคลตัวอย่างทางการเมือง โดยไม่มีการเลือกพรรค ไม่เลือกสี หรือศาสนา

ข้าราชการที่ดีควรวางตัวเป็นกลาง

“ข้าราชการที่ดีต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสำคัญ และต้องวางตนเป็นกลางอย่างเข้มแข็ง โดยไม่ให้นักการเมืองเข้ามาแทรกแซงหรือเข้ามาล้าเส้นได้”

เกณฑ์การปฏิบัติราชการอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไป ในประเด็นนี้คัดเลือกได้ไม่ยากเพราะสามารถมองเห็นได้ง่าย ปัจจุบันข้าราชการก็แอบนักการเมืองมาก ตามตัวอย่างในภาพยนตร์อินทรีแดง ที่เค้าแก่สามารถย้ายตำรวจทั้งโรงพักตั้งแต่อธิบดีตำรวจลงมา และเมืองไทยก็เป็นแบบนี้คือ นักธุรกิจสามารถจะย้ายตำรวจทั้งโรงพักได้ ศัพท์รัฐศาสตร์เรียกว่า Colonization of Thai Bureaucracy เพราะฉะนั้นจึงมองว่า ข้าราชการที่ดีต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสำคัญ และต้องวางตนเป็นกลางอย่างเข้มแข็ง โดยไม่ให้นักการเมืองเข้ามาแทรกแซงหรือเข้ามาล้าเส้นได้ เพราะสมัยนี้การเมืองเข้าไปล้าเส้นมาก

นักการเมืองท้องถิ่นที่ดีวัดได้อย่างไร

“การดำรงตนของนักการเมืองท้องถิ่นที่ดีต้องมีความเป็นประชาธิปไตย การดำรงตนต่าง ๆ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะการเป็นผู้นำท้องถิ่นต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องการสร้างประโยชน์ในท้องถิ่น”

การเป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่ดี ควรเริ่มตั้งแต่การสร้างเยาวชนที่ดีขึ้นมาก่อน ต่อมาเมื่อมาเป็นนักการเมืองท้องถิ่นคงจะดีขึ้น และชุมชนเองต้องเข้มแข็งและสามารถปกครองตนเองได้ โดยฝึกความเป็นประชาธิปไตยให้คนในชุมชน เริ่มตั้งแต่ประธานชุมชนจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ฉะนั้นเมื่อถึงเวลาเลือกตั้ง ส.ก. ส.ช. หรือ ผู้แทนราษฎร เขาก็จะเลือกบุคคลที่เขาคิดว่าสอดคล้องกับอุดมคติของเขาและสามารถพัฒนาท้องถิ่นได้ ส่วนเกณฑ์ที่จะระบุว่าใครเป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่ดีหรือไม่จะวัดกันอย่างไร โดยมีความเห็นว่า การดำรงตนของนักการเมืองท้องถิ่นที่ดีต้องมีความเป็นประชาธิปไตย การดำรงตนต่าง ๆ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะการเป็นผู้นำท้องถิ่นต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องการสร้างประโยชน์ในท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย มีการทำความดีแก่สังคม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม ส่งเสริมสนับสนุนการดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งหลักเกณฑ์ที่กล่าวมานี้ทุกข้อดีหมด เพียงแต่เกณฑ์เหล่านี้จะวัดกันอย่างไร โดยจะต้องมีกรรมการหลายระดับใช้หรือไม่ อาทิ เช่น มีกรรมการในกรุงเทพมหานครหนึ่ง มีกรรมการระดับต่างจังหวัดอีกชุดหนึ่งเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติ การกำหนดแนวทางการทำงานของกรรมการเพื่อวางหลักเกณฑ์ให้เข้าใจตรงกันและวินิจฉัยให้ไปในทางเดียวกัน เช่น เรื่อง

ของความซื่อสัตย์สุจริตวินัยกันอย่างไร ขอบเขตแค่ไหน หรือเรื่องของแนวทางต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมทุกอย่างไม่สามารถทำได้โดยส่วนกลางทั้งหมด ต้องมีกรรมการท้องถิ่นแต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลาง การทำงานตรงนี้ต้องทำให้กว้างขวาง หากทำในวงแคบเมื่อประกาศรางวัลออกไปแล้วไม่มีใครรู้จัก ไม่มีใครให้ความสำคัญ จะไม่เกิดความคุ้มค่าและไม่เกิดประโยชน์ แต่หากเมื่อทำไปแล้วทำให้คนตื่นตัว คนเขาจะได้บอกกับคนดีว่าคนทำดีแล้วได้ดีและได้ผลตอบแทนทางสังคม คนทำดีจะได้มีมากขึ้น แม้จะไม่มีทางกำจัดความชั่วได้ก็ตาม แต่ทำอย่างไรจะสร้างภาพที่ดีได้มากขึ้น

นักการเมืองระดับประเทศ

“เรื่องเสียสละ จิตอาสามีความสำคัญ เรื่องความกล้าหาญ เมื่อมีผลประโยชน์ทับซ้อน ต้องกล้าหาญที่จะปฏิเสธเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ส่วนรวม”

“นักการเมืองตัวอย่างที่มีความสำคัญ ไม่ใช่คนพูดเก่งในสภา ด่าคนเก่งเรื่อย ๆ แล้วเป็นตัวอย่าง อันนั้นหลีกเลียง ดาวสภาอย่าเอาอย่างนั้น”

สำหรับนักการเมืองระดับประเทศ เรื่องของเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกสำคัญมาก จะต้องเป็นรูปธรรมที่สามารถชี้แจงได้ อย่างเช่น คนทำความดีเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมประเทศ ไม่มีความต่างพร้อย ต้องชี้แจงด้วยหลักการเนื่องจากเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้จึงอธิบายยาก เพราะฉะนั้นต้องมีบุคคลที่ยกตัวอย่างให้เห็นได้ สมมติคนที่เสียสละเพื่อ

ส่วนรวมมีใครบ้าง โดยได้เสนอความเห็นในเรื่องนี้ อาทิเช่น คณะกรรมการต้องเป็นกลางมีที่มาจากทุกพรรค ทุกสี และหลากหลายอาชีพ และคุณสมบัติสำคัญซึ่งนักการเมืองจะต้องมีคือ **เรื่องเสียสละ จิตอาสา มีความสำคัญ เรื่องความกล้าหาญเมื่อมีผลประโยชน์ทับซ้อน ต้องกล้าหาญที่จะปฏิเสธเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ส่วนรวม** สิ่งนี้คือหลักสำคัญที่สุดเรียกว่า Moral Courage (ความกล้าหาญทางศีลธรรม) คือสามารถสร้างความปรองดองระหว่างความขัดแย้งกัน อันเป็นศิลปะที่ยากยิ่ง การสร้างจุดร่วมของความแตกต่างให้ทุกคนยอมรับ เหล่านี้คือความสามารถของคนที่จะเป็นประชาธิปไตย และนักประชาธิปไตยต้องมีความสามารถตรงนี้ให้ได้ โดยได้เล่าถึงประสบการณ์การเป็นประธานของตน ที่ได้ใช้ความสามารถทักษะ และศิลปะในการว่าความไกล่เกลี่ยระหว่างคนที่คิดเห็นไม่เหมือนกัน เมื่อกลับมาพูดถึงนักการเมืองตัวอย่างที่มีความสำคัญ ไม่ใช่คนพูดเก่งในสภา ดำคนเก่งเรื่อย ๆ แล้วเป็นตัวอย่างอันนั้นหลักเลียงดาวสภาย่าเอาอย่างนั้น แต่คนที่พูดแล้วมีเหตุมีผลอันนี้สำคัญ ฉะนั้นสุนทรพจน์ของคน ที่พูดเก่ง ๆ เหล่านี้ควรเอามาเป็นตัวอย่างเพื่อนำไปเผยแพร่ให้บุคคลอื่นนำไปใช้เป็นแบบอย่างต่อไป

วิถีชีวิตของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยส่งเสริมให้ทุกคนแสดงออกได้ เป็นสิทธิและเสรีภาพที่ห้ามไม่ได้ ดังนั้นจึงทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์มากมาย กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจะต้องดีเสมอ เขาเรียกว่า Inter Organization

Relationship (ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร) ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มยังปกติอยู่คือ เจอกันจับมือกัน ทานข้าวด้วยกัน ทักทายกัน คุยกัน ห่วงใยซึ่งกันและกัน เหล่านี้คือหลักวิถีชีวิตของประชาธิปไตย ความสัมพันธ์ตรงนี้ต้องรักษาไว้ให้ดี โดยยกตัวอย่างกรณีของท่านเสนียกับท่านคึกฤทธิ์ ปราโมช และท่านสุรนันทน์กับท่านอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งเป็นพี่น้องกันแต่อยู่คนละพรรคการเมือง เพราะฉะนั้นคิดว่าเขายังมีความเป็นพี่น้องกัน วัฒนธรรมสังคมคนไทยมีข้อดีคือแสดงความผูกพันเป็นที่เป็นน้องกัน แม้ความคิดเห็นจะแตกต่างกันทางอุดมการณ์การเมืองก็ไม่ใช่ไร ให้รักษาความผูกพันเอาไว้ ส่วนหลักของความเป็นประชาธิปไตย ต้องมีน้ำใจเป็นนักกีฬา เลือกตั้งแพ้ก็ต้องยอมรับว่าแพ้ คราวหน้าเริ่มกันใหม่ อย่าไปหักล้างกันด้วยวิธีที่ผิดหลักประชาธิปไตย

อีกประเด็นหนึ่งคืออยากเห็นสภาพพัฒนาการเมืองเข้าไปในชุมชนต่าง ๆ เพื่อสร้างสภาท้องถิ่นขึ้นมาเยอะๆ โดยใช้การศึกษานำหน้า หมายความว่าให้ความรู้ความคิดที่ถูกต้องทางการศึกษามาพูดเป็นโจทย์ตั้งต้นก่อนที่จะเข้าไปพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น ต้องมีการให้ความรู้แก่ชาวบ้านในหลักของประชาธิปไตย หลักของการศึกษา และหลักของการอยู่ร่วมกันก่อน เหล่านี้คือการใช้การศึกษานำหน้าก่อนที่จะทำอะไร ซึ่งทั้งประเด็น Inter Organization relationship (ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร) และประเด็นเรื่องใช้การศึกษานำหน้า ทั้ง ๒ ประเด็น มีความสำคัญกับสังคมไทยที่จะเป็นประชาธิปไตย โดยเคยเขียนหนังสือเกี่ยวกับคุณสมบัติของการเป็นประชาธิปไตยไว้ว่า “การเป็นประชาธิปไตยต้องเป็นนักฟังที่ดี เคารพศักดิ์ศรีผู้อื่น ไม่ฝืนมติคนส่วนใหญ่และไม่เหตุผล”

บุคคลตัวอย่างทางการเมือง

ท่านชวน หลีกภัย เป็นนักการเมืองที่ดี เป็นที่เคารพและเป็นบุคคลที่อยู่ในใจมาตลอด และคิดว่าเป็นบุคคลสำคัญทางการเมืองที่ทุกคนให้ความเคารพนับถือในคุณงามความดีของท่านเช่นกัน โดยขอกล่าวเหตุผลเพื่อสนับสนุนความเห็นที่ว่าท่านชวนคือบุคคลตัวอย่างทางการเมืองที่นักการเมืองควรถือเป็นแบบอย่างคือ เป็นคนที่มีมารยาทดี วางตัวได้อย่างเหมาะสม และเป็นกลาง กรณีที่ท่านสนับสนุนท่านอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งท่านไม่แสดงออกว่าเป็นผู้สนับสนุน แต่กลับใช้วิธีการพูดถึงคุณสมบัติของท่านอภิสิทธิ์ว่าเป็นอย่างไร อีกทั้งในสมัยที่ท่านเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ท่านกล่าวว่าในการเลือกใครมาเป็นอธิบดีหรือรองอธิบดีจะเลือกคนเก่ง คนดี ที่มีความสามารถ และหากเข้าใจประชาธิปไตยด้วยแล้วจะดียิ่ง โดยไม่ได้มองว่าหากเป็นคนของพรรคประชาธิปัตย์แล้วต้องตั้งมาเลย ในส่วนของการบริหารราชการจะไม่เข้าไปยุ่งในระดับที่ไปสั่งการ คือจะไม่เข้าไปแทรกแซงในการทำงานของข้าราชการประจำ การวางตัวและการทำหน้าที่ในรัฐสภาก็ปรากฏชัดไม่ว่าจะเป็นเรื่องของลีลาการอภิปราย วิธีการพูด หรือการทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้านในสภา และคุณสมบัติที่สำคัญอีกประการคือเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตอันเป็นตำนานของท่าน กล่าวคือในสมัยที่ท่านเป็นประธานสภาได้นำคณะกรรมการเฝ้าจับผิดเมื่อกลับประเทศไทยท่านให้คืนเงินรับรอง จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ - ๓๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่รัฐสภา โดยไม่ได้เก็บเงินนั้นไว้หรือนำมาแบ่งกัน ซึ่งสามารถทำได้

เนื่องจากรัฐบาลจะไม่เรียกคืน การกระทำเหล่านี้เป็นการยืนยันได้ว่าท่าน เป็นคนที่ซื่อตรงและซื่อสัตย์ ตามที่ได้ที่กล่าวมานี้เป็นแค่การกระทำส่วนหนึ่ง เท่านั้น หากจะให้น่ามากกล่าวทุกเรื่องคงไม่หมด ดังที่เคยได้เขียนประวัติของ ท่านชวน เขียนไปประมาณ ๑๐๐ หน้า ก็ยังไม่หมด ดังนั้นหากมาถามว่า ใครคือนักการเมืองที่อยู่ในใจของอาจารย์วิชัย สามารถตอบได้โดยตรงคือ ท่านชวน หลีกภัย ท่านคือบุคคลตัวอย่างทางการเมืองที่นักการเมืองไทย ควรถือเป็นแบบอย่าง

